

Nr 220.

Godkänd av första kammaren den 1 juni 1922.

Godkänd av andra kammaren den 1 juni 1922.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder jämte en i ämnet väckt motion.

(Statsutskottets utlåtande nr 96.)

Till Konungen.

1:o) Uti den till riksdagen den 7 januari 1922 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under tiden 1 januari—30 juni 1923, har Eders Kungl. Maj:t beträffande statens utlåningsfonder, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 32) *dels* besluta, att den avsättning till allmänna järnväglånefonden, som enligt riksdagens beslut skolat ske under år 1923, skall äga rum med 750,000 kronor under tiden 1 januari—30 juni 1923 och 750,000 kronor under budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924; *dels ock* för avsättning till samma fond för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 750,000 kronor.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förvarande förslag.

Riksdagen, som ej heller funnit anledning till erinran mot att täckning för ifrågavarande anslag beredes av lånemedel, får anmäla, att riksdagen

dels beslutat, att den avsättning till allmänna järnväglånefonden, som enligt riksdagens beslut skolat ske under år 1923, skall äga rum med

750,000 kronor under tiden 1 januari—30 juni 1923 och 750,000 kronor under budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924;

dels ock för avsättning till samma fond för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisat ett reservationsanslag av 750,000 kronor att utgå av låne medel.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 33) föreslagit riksdagen, att de avsättningar till fonden för bibanor i vissa delar av riket, som enligt riksdagens beslut skolat ske under åren 1923—1926, i stället skola äga rum under budgetåren 1 juli 1923—30 juni 1927.

Riksdagen har funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen beslutat, att de avsättningar till *fonden för bibanor i vissa delar av riket*, som enligt riksdagens beslut skolat ske under åren 1923—1926, i stället skola äga rum under budgetåren 1 juli 1923—30 juni 1927.

3:o) I en inom andra kammaren väckt motion (nr 97) har hemställts, att riksdagen måtte till kapitalökning å vattenkraftslånefonden enligt i motionen angivna grunder å tilläggsstat för år 1922 anvisa ett belopp av 3 miljoner kronor.

I förevarande ämne har *departementschefen* till ovanberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Kommerskollegium har efter samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat, att någon framställning icke erfordras till 1922 års riksdag om anslag såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden. Svenska vattenkraftföreningen har senare ifrågasatt en väsentlig ökning av fonden särskilt ur synpunkten att kunna minska arbetslösheten och bereda lättnad åt inhemska industriföretag. Emellertid har jag icke ansett mig kunna tillstyrka äskande av anslag för ändamålet vid innevarande års riksdag.»

Till stöd för den i förevarande motion gjorda framställningen har anförts, bland annat, följande:

»Ett stort antal under normala förhållanden välbehövligen enskilda vattenkraft- och än mer vattenregleringsföretag äro planerade och vederbörligen insynade, delvis också påbörjade, varför man med skäl kan förvänta, att en ökad tillgång på lånekapital till möjligast billiga villkor skulle framkalla en ganska betydande företagsamhet på området.

Redan före den senaste högkonjunkturen var en begynnande brist på kraft för industriella och borgerliga kommunala behov utpräglad, och under krigsårens elektrifieringshunger framträdde kraftbristen med stor skärpa. Man synes vara berättigad uttala, att bland de nyanläggningar, som under den nu rådande depressionen över huvud kunna eller måste komma ifråga, åtgärder för bättre

tillvaratagande av landets vattenkraft böra sättas i främsta rummet. Ur produktionssynpunkt samt med hänsyn till landets handelsbalans och dess beredskap för kommande bättre tider torde detta utan närmare motivering framstå som riktigt.

Kostnaderna för vattenkraftanläggningar och vattenregleringar utgöras till övervägande del av arbetslöner; i den mån maskiner och material ingå i anläggningskostnaden kommer vid köp inom landet sysselsättning att på ett naturligt sätt beredas arbetare, anställda hos hithörande industriföretag.

Kungl. Maj:t har möjligen hyst den uppfattningen, att för vattenkraftanläggningar skulle erfordras övervägande specialutbildade arbetare. Detta är emellertid icke förhållandet; det övervägande flertalet utgöres av vanliga grovarbetare jämte en del byggnadsarbetare.

Räntan å vattenkraftslånefondens medel beräknas för närvarande efter 6 procent. Lånetiden är 43 år med amorteringsfrihet under de 3 första åren och eventuellt ränteanstånd under samma tid, i vilket fall lånetiden utsträcker till 46 år. För det här åsyftade tillskottet synes det av flere skäl motiverat att sänka räntan till 4½ eller 5 procent. Det synes därjämte böra övervägas, hurvida icke en allmän räntesänkning för denna lånefond redan nu kunde anses lämplig.»

Beträffande nämnda motion har riksdagens vederbörande utskott erhållit från *kommerskollegium* i vederbörlig ordning införskaffat yttrande, vari, bland annat, anföres följande:

»I skrivelse den 27 september 1920 anhöllo kommerskollegium samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t, att framställning måtte avlätas till riksdagen om anvisande för år 1922 av ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor till kapitalökning för fonden. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag blev emellertid anslaget begränsat till 2,000,000 kronor eller samma belopp, som förut beviljats för vart och ett av åren 1920 och 1921. Vattenkraftslånefondens uppgår alltså för närvarande till 6,000,000 kronor.

År 1920 ingåvos 31 ansökningar å tillhoppa 4,6 miljoner kronor. Det disponibla beloppet 2 miljoner kronor fördelades på 19 företag.

År 1921 utgjorde ansökningarna 24 å tillhoppa c:a 2,7 miljoner kronor. Av för sagda år anslagna 2 miljoner kronor hava hittills utdelats 643,000 kronor till 7 företag. Övriga ansökningar äro ej slutbehandlade, emedan sökandena ännu ej kunnat förete laga bevis om sin rätt att verkställa ifrågavarande vattenbyggnader. Att efterfrågan å lån år 1921 varit mindre än år 1920, torde i väsentlig grad vara att söka i de försämrade konjunkturerna, varjämte den från och med den 1 juli 1921 från 5½ till 6 procent höjda räntan å lånen torde i sin mån hava bidragit till att göra lånen mindre efterfrågade, särskilt som räntan i den allmänna penningmarknaden alltfmera sjunkit. Av 1921 års anslag torde, sedan den slutliga fördelningen skett, någon del bliva övrig till 1922 års fördelning. För 1922 äro låneansökningarna ännu ej ingivna.

I likhet med vad som gäller all annan byggnadsverksamhet är nybyggnadsverksamheten på nu ifrågavarande område för närvarande obetydlig. Motionärerna hava emellertid gjort gällande, att åtskilliga dylika företag kunde väntas bliva

igångsatta, därest billigt kapital bleve tillgängligt. Att under normala förhållanden kraftbrist råder på åtskilliga ställen i vårt land, är väl bekant. Såväl kraftstationsutbyggnader som vattenregleringsföretag äro därför flerstädes av behovet påkallade.

Beträffande lämpligheten att anordna dylika arbeten för att lindra arbetslösheten kan kollegium i huvudsak instämma med motionärerna. Därest den statsfinansiella ställningen skulle tillåta anvisande av anslag till kapitalökning för fonden, vilket synes kollegium önskligt, torde fördenskull lånebeloppen böra avse endast de egentliga utbyggnadskostnaderna.

Ansökningstiden för lån från det sålunda ifrågasatta anslaget, som närmast avser beredande av nödhjulsarbeten, synes lämpligen böra sättas till 1 juli 1922, och torde lånen med hänsyn härtill kunna beräknas i allmänhet vara slutbehandlade före 1922 års utgång. Att på sätt motionärerna föreslagit bestämma, att medel, som icke kunnat för ovan angivet ändamål disponeras i form av lån till nya vattenkraftsbyggnader, finge efter viss tid av Kungl. Maj:t disponeras för motverkande av arbetslösheten under eljest tillämpade former, lär av budgettekniska skäl tyvärr knappast vara genomförbart.

Det anslag, som bör anvisas för angivna syften, synes lämpligen kunna sättas till samma belopp, som redan beviljats för innevarande år, eller 2,000,000 kronor, och med hänsyn till vad ovan anförts erhålla karaktären av reservationsanslag.

Slutligen tillåter sig kollegium framhålla, att en sänkning av räntan å lån från ifrågavarande fond givetvis är önskelig.

Kollegium föreslår alltså, att statsutskottet måtte hos riksdagen hemställa, att till kapitalökning för vattenkraftslånefonden, att användas enligt ovan angivna grunder, å tilläggsstat för år 1922 anvisa ett reservationssanslag av 2,000,000 kronor.»

Riksdagen vill erinra, att för innevarande år ett belopp av över 2 miljoner kronor ännu finnes odisponerat av vattenkraftslånefondens medel, och enligt vad av den av myndigheterna i ärendet lämnade utredningen synes framgå, torde icke skäl föreligga för antagande, att icke detta belopp skall visa sig tillfyllest för bestridande av den närmaste tidens anspråk å lån från fonden.

På grund härav och med hänsyn därjämte till angelägenheten av att under nuvarande statsfinansiella situation undvika anvisande av nya anslag, som innebära en utökning av de av Eders Kungl. Maj:t framlagda statförslagen, har riksdagen icke ansett sig kunna bifalla det framställda förslaget om anvisande av ytterligare medel till vattenkraftslånefonden.

Med beaktande av vad i motionen anförts rörande önskvärldheten av att under nu rådande arbetslöshet kunna i möjligaste mån befrämja tillkomsten av vattenkraftsanläggningar och andra liknande nyanläggningar, till vilka kan erhållas lån från ifrågavarande fond, har riksdagen emellertid ansett sig böra medgiva, att låneräntan — vilken beträffande lån,

beviljade efter den 1 juli 1921, utgår med en från $5\frac{1}{2}$ till 6 procent förhöjd räntesats — sänkes till fem procent, att gälla för lån, som efter den 1 juli 1922 beviljas ur fonden.

Under återopande av vad riksdagen sålunda anfört får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av den i ämnet väckta motionen, beslutat sådan ändring i de för utlämnande av lån från vattenkraftslånefonden gällande huvudgrunder, att för lån, som efter den 1 juli 1922 beviljas ur fonden, skall gäldas ränta efter fem procent, dock med skyldighet för låntagaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen inbetalas, å det förfallna beloppet erlægga en med en halv procent förhöjd årlig ränta från förfallodagen till dess betalning sker.

Stockholm den 1 juni 1922.

Med undersätlig vördnad.
